

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

GUVERNUL
ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărți

Benő, Attila: *Kontaktusjelenségek az erdélyi magyar nyelvváltozatokban. [Fenomene contactologice în limba maghiară din Transilvania]* Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2014. 155 p.

Abstract. Cartea de față este cea mai nouă contribuție cu caracter monografic despre fenomenele contactologice și sociolingvistice din dialectul transilvănean al limbii maghiare. Ea reprezintă o sinteză a cercetărilor de mai multe decenii în domeniu, la care însă sunt adăugate noi informații în descrierea proceselor contactologice directe și indirecte pe baza cercetărilor empirice recente. Se pune un accent în mod deosebit asupra procesului integrării lexicale a cuvintelor și locuțiunilor lexicale împrumutate. Influența lingvistică pe care limba română, ca limbă de stat o are asupra limbii maghiare din Transilvania este analizată în detaliu din punct de vedere structural, la diferite nivele ale limbii, de la morfologie până la sintaxă. Iar influența limbii engleze ca limbă de circulație mondială este de asemenea evaluată în mai multe capitole.

Sursele lexicale ale cercetării sunt atât dicționarele consacrate privind lexicul limbii maghiare ca *A magyar nyelvjárások román kölcsönszavai* (Cuvinte de împrumut de origine română în dialectele limbii maghiare) redactat de Gyula Márton, János Péntek și István Vőő, cât și baze de date lexicografice recente. Fenomenele prezentate se bazează și pe constatările din recentele cercetări cuprinse în disertațiile masterale și lucrările de doctorat scrise despre anumite aspecte ale acestei probleme. În privința proceselor sociolingvistice în descrierea fenomenului studiat, s-a ținut seama și de rezultatele unei cercetări efectuate în 2009 de Institutul de Studierea Problemelor Minorităților Naționale pe un eșantion reprezentativ.

Prezentarea fenomenelor de împrumut la nivel lexical nu neglijează nici cuvintele proprii, cum sunt denumiri geografice și nume de familie. Aceste influențe lingvistice la nivelul numelor proprii sunt prezentate, atât din punct de vedere diacronic cât și sincron, folosind baze de date electronice noi, ca *A mai magyar családnevek adatbázisa* [Baza de date a numelor de familie contemporane maghiare] redactată de dr. Ferenc Vörös.

Constatările și concluziile lucrării pot fi valorificate în descrierea limbii maghiare contemporane și în procese de planificare a limbii în condiții date, adică cea de minoritate etnică.

Czégényi, Dóra (red.): *A mágikus erejű pap. Szerepek és helyzetek. [Preotul cu puteri magice. Roluri și situații]*. Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2014. 545 p.

Abstract. Cercetările etnografice evidențiază figura și activitatea din ce în ce mai determinantă a preotului ortodox în rezolvarea situațiilor de criză ivite de-a lungul vieții umane. Reprezentările narative referitoare la prestațiile preoțești care trec peste barierele etnice, confesionale și lingvistice atribuie preoților și călugărilor ortodocși activități magice și divinatorii. Volumul de față tematizează imaginea și activitatea preoțimii ortodoxe care datorită rolului ei distinct este considerată și o caracteristică a culturii populare maghiare. Scopul acestui volum a fost publicarea unitară a textelor populare, atât ale celor apărute disparat, cât și ale celorlalte în manuscrise, astfel realizând documentarea unei practici de uz a credințelor populare specifice societății contemporane maghiare din România.

Dintre cele opt unități tematice ale culegerii, șapte conțin texte care se referă la figura și modul de viață, la formarea, habitudinea, modul de percepere, activitatea, remunerația, respectiv circumstanțele decesului preotului ortodox. În capitolul opt sunt incluse texte care ilustrează activitatea religioasă și magică atribuită preoților aparținând altor confesiuni. În baza de date figurează atât dialoguri uniproponționale sau de diferite

dimensiuni, fragmente de interviuri, cât și texte care documentează fenomenul sociocultural vizat în sens larg. Studiul redactorului care însoțește volumul poate fi citit ca postfață. Acesta rezumă istoricul cercetării, structura și răspândirea geografică a miturilor despre preot. În anexa volumului figurează note despre locația culegerilor, a informatorilor și a cercetătorilor, precum și anul primelor apariții ale textelor provenite din surse editate. În vocabularul anexat culegerii se pot regăsi cuvintele mai puțin uzuale, arhaisme și regionalisme, iar în anexa cu numele localităților figurează denumirile oficiale bilingve ale acestora, respectiv coordonatele lor geografico-administrative.

Dáné, Veronka: *Torda vármegye jegyzőkönyvei II. 1658-1707*. [Protocoalele comitatului Turda II. 1658-1707] Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2014. 525 p.

Abstract. Publicația face parte din seria edițiilor de documente/surse arhivistice *Date privind istoria Transilvaniei* a Societății Muzeului Ardelean, subseria *Protocoalele comitatelor transilvănene în epoca princiară*, fiind al doilea și ultimul volum dedicat comitatului Turda. Volumul conține în întregime materialul protocoalelor păstrate (cu unele lipsuri) până astăzi ale comitatului din perioada respectivă, adică atât însemnările congregației generale a comitatului cât și ale scaunului general de judecată până în 1662 (protocoalele acestor două instituții din perioada 1663-1711 nu s-au păstrat), precum și cele ale scaunului parțial și filial al Cercului de jos, cu centrul/sediul în orașul Turda. Importanța acestor protocoale este greu de supraapreciat. Pe lângă faptul că sunt cele mai importante - și de fapt unicele - surse privind funcționarea comitatelor în această epocă, aceste documente sunt primordiale atât pentru istoria administrativă și juridică a Principatului, cât și pentru cercetările privind istoria societății transilvănene, a vieții economice și cotidiene, aducând informații importante și pentru discipline ca genealogia, etnografia etc.

Gulyás, László Szabolcs: *Városfejlődés a középkori Máramarosban*. [Dezvoltarea orașelor în Maramureșul medieval]. Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2014. 154 p.

Abstract. Lucrarea de față își propune o sinteză complexă a istoriei medievale a celor cinci orașe ale coroanei din Maramureș - Huszt (Khust, UKR), Sziget (Sighet, RO), Técső (Teceu, UKR), Visk (Vășcova, UKR), Hosszúmező (Câmpulung, RO) -, respectiv a târgului Úrmező (Ruske Pole, UKR), aflată în afara domeniului regal. Discursul pornește cu trecerea în revistă a istoriografiei temei, după care tratează probleme legate de fondarea târgurilor enumerate, istoria lor timpurie, caracteristicile privilegiilor primite de acestea - cu atenție sporită asupra celor din secolul al XIV-lea -, rolul populațiilor de etnii diferite ale regiunii în dezvoltarea acestor orașe, realitățile economice și sociale, respectiv impactul exploatării sării și a administrației cămării de sare asupra dezvoltării acestor orașe. De asemenea, lucrarea tratează pe larg aspecte legate de autoguvernarea localităților, activitatea acestora ca emitenți de diplome, și relațiile dintre diferitele stări sociale.

Hrenciuc, Daniel: *Între destin și istorie. Germanii în Bucovina (1918-2012)*. Cluj-Napoca: Editura Argonaut, 2013.

Abstract. Volumul valorifică izvoare inedite descoperite în Arhivele din București - ANIC, AMAE și CNSAS - și Suceava (SANIC) alături de monografii, studii și articole scrise pe această temă în diverse limbi. Structura cărții corespunde evoluției comunităților germane din Bucovina, dezvoltând perioada 1918-2012, în plan statistic, organizațional, politic, spiritual, economic și confesional. Astfel, sunt prezentate date privind comunitățile germane din Bucovina în frunte cu Cernăuțiul, cu inserarea unor aspecte și informații privind modul în care germanii bucovineni, parte a germanității carpatice au colaborat cu conaționalii lor din Transilvania, Banat, Vechiul Regat și Dobrogea în construirea unei atitudini tranșante față de Unirea cu Regatul Român. Urmează tematici precum organizarea, societățile culturale, activitatea politică în promovarea și apărarea intereselor germanilor din România Mare, presa, inserarea unor microbiografii a unor personalități ale germanilor din Bucovina, repatrierea din 1940, deportările în Uniunea Sovietică la muncă

forțată, instaurarea regimului comunist și situația dificilă a germanilor, activitatea Bisericilor Romano-Catolică și Luterană, presiunea exercitată de către Securitate asupra preoților germani și uciderea/arestarea unora dintre ei, filajul exercitat de către Securitate asupra membrilor comunităților germane din fosta Bucovină Istorică, relațiile cu patria-mamă, refacerea și activitatea organizațiilor după 1990, dificultățile recuperării bunurilor confiscate de către autoritățile comuniste, eforturile de promovare a identității după 1990 ș.a.m.d. Alături de aceste aspecte, de interes sunt Anexele documentare care valorifică documente provenite din arhivele CNSAS și ANIC.

▪ reviste, articole

***Magyar Kisebbség*, anul XIX, vol. 72, nr. 2014/2.**

Abstract. Numărul actual al revistei este centrat pe tematica politicilor educaționale în România, în special cu privire la minoritățile naționale. Articolul lui Attila Papp Z. și János Márton examinează experiențele Programului Educațional pentru Ceangăi; articolul Erikăi Gáll și Jenő Keszeg prezintă funcționarea sistemului educațional român din perspectiva procedurilor de elaborare a materialului didactic pentru materia Limba și literatura maghiară, și a instituțiilor competente. Alte articole (semnate de Botond Dániel și Enikő Albert-Lőrincz, Zsuzsanna Bartha, respectiv Zsuzsanna Kovács) vizează importanța competențelor lingvistice române, motivațiile în alegerea școlii de către părinți (mai precis a limbii de predare), raportul dintre identitatea etnică și atitudinile față de limba și comunitatea română la etnicii maghiari. Articolul lui Ambrus Miskolczy oferă o perspectivă interesantă asupra înființării statului național-legionar. Recenzia lui Miklós Bakk oferă observații critice despre cartea lui Péter György (*Állatkert Kolozsváron - Képzelt Erdély*).

Numărul integral va fi disponibil curând pe pagina web a [Fundației "Jakabffy Elemér Alapítvány"](#).

Jánosi, Csongor: Viața ieșită din comun a unui om simplu: Árpád Mózes Szabó, 1927-1987, I. *Arhivele Totalitarismului*, nr. 82-83, 1-2/2014, pp. 31-51.

Jánosi, Csongor: Viața ieșită din comun a unui om simplu: Árpád Mózes Szabó, 1927-1987, II. *Arhivele Totalitarismului*, nr. 84-85, 3-4/2014, pp. 91-107.

Abstract. Studiul de față se ocupă cu destinul tragic al unui om care a urmărit în permanență în viață perspective mai bune, refuzând modalitățile obișnuite de acomodare la societatea vremii. Interpretarea greșită a posibilităților de afirmare sau mijlocele ilegale alese pentru a-și atinge scopul (ex. trecerea ilegală de graniță) și-au pus amprenta asupra vieții tânărului care, la vârsta de 30 ani, fiind condamnat la moarte, deținea deja experiențe multiple despre temnițele regimurilor din spatele Cortinei de Fier (Ungaria, Iugoslavia, România). Experiențele carcerale anterioare revoluției maghiare, precum și influența acesteia, au condus, oarecum logic, la apariția așa-numitului „grup Szabó”, necunoscut în literatura de specialitate și greu de localizat în sintagma „56 transilvănean maghiar”. Aceste antecedente, coroborate cu repulsia evidentă pe care o avea față de regimul comunist, i-au diminuat posibilitățile unei existențe firești, nelăsându-i altă variantă decât lupta pentru supraviețuire în interiorul sistemului. Dar după aproape două decenii de colaborare cu organele de Securitate (1964-1983), care i-a asigurat un loc de muncă, o locuință, un trai familial decent, călătorii în străinătate și o serie de succese pe plan personal, viața a devenit în cele din urmă insuportabilă și Árpád Mózes Szabó a ales calea emigrării în Austria, apoi SUA.

Evenimentele din viața lui Árpád Mózes Szabó sunt prezentate în ordine cronologică și structurate în 5 capitole: *Date biografice: începuturile unei vieți furtunoase, Perioada din Ungaria (aprilie 1945 - iulie 1952), „Gruparea contrarevoluționară” condusă de Mózes Szabó (noiembrie 1956 - martie 1957), În slujba Securității (1964-1983), respectiv Emigrarea. Eforturi pentru reîntregirea familiei (1983-1985).* Sursele

primare sunt constituite în principal din dosarele personale informative și de rețea aflate în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, dosarele de anchetă din Arhiva Istorică a Serviciilor Secrete din Ungaria, dar și informații obținute prin metoda istoriei orale și din documente păstrate de către membrii familiei.

▪ proiecte, rapoarte de cercetare

Digitizarea și publicarea electronică a culegerii de texte: [A Székelyföldre vonatkozó fejlesztési tervek](#) [Proiecte de dezvoltare ale regiunii Ținutului Secuiesc]

Descriere. În perioada martie-decembrie 2014 a fost realizată o culegere de texte axată pe tematica dezvoltării regiunii Ținutului Secuiesc. Prin acest proiect editorii Nándor Bárdi și András Tóth-Bartos s-au străduit să elaboreze bibliografia cât mai amplă a tematicii propuse. În funcție de condițiile financiare, echipa Asociației Erdélyi Magyar Adatbank a realizat formatul electronic a majorității textelor cuprinse în culegere. În momentul publicării electronice culegerea conține 169 de titluri și 5580 de pagini, din care 3800 de pagini realizate în cadrul proiectului.

Din punct de vedere structural culegerea de texte conține cinci capitole: proiecte de dezvoltare elaborate înaintea anului 1918, proiecte din perioada 1918-1940, 1940-1944 și 1945-1989, precum și proiecte de dezvoltare întocmite după 1990. Fiecare capitol conține două subcapitole, textele de valoare documentară fiind însoțite de studii care interpretează tendințele și procesele de dezvoltare caracteristice în perioada respectivă.

Proiectul de digitizare a fost realizat cu sprijinul Bethlen Gábor Alap din Budapesta. Cercetarea preliminară realizării bibliografiei a fost sprijinită și de proiectul OTKA nr. 10973.

Culegerea de texte a fost finalizată doar parțial, urmând ca în anul următor să fie digitizate încă 3000-3500 de pagini.

Materialul realizat (cu puține excepții în limba maghiară) este disponibil pe portalul academic [Erdélyi Magyar Adatbank](#).

Îmbogățirea enciclopediei virtuale *Erdélyi Magyar Lexikon* (Enciclopedia virtuală din România)

Descriere. În perioada martie 2014 - februarie 2015 *Enciclopedia virtuală din România* realizată de către echipa Erdélyi Magyar Adatbank a fost îmbogățită cu un nou subcapitol care conține 40 de articole despre societatea maghiară din Transilvania. Tematica propusă pentru acest subcapitol este largă, prezentând dimensiunea diacronică și sincronică a problemelor prin abordarea lor istorică, dar și sociologică. Articolele au fost realizate în limba maghiară de cercetători renumiți în problemele prezentate.

Proiectul a fost realizat cu sprijinul Bethlen Gábor Alap din Budapesta.

Materialul realizat este disponibil pe portalul academic [Erdélyi Magyar Adatbank](#).

Repertoriul selectiv al revistei *Erdélyi Tudósító* (1932-1943)

Descriere. În perioada martie-decembrie 2014 a fost realizat repertoriul selectiv al revistei *Erdélyi Tudósító* apărută în perioada interbelică la Cluj. Repertoriul conține articolele publicate între anii 1932-1943. Deși prima apariție a revistei a fost datată în 1919, la început revista a avut un caracter strict religios. Însă la începutul anilor '30 în paginile revistei se accentuează din ce în ce mai mult problematica socială, astfel revista devine interesantă și din punctul de vedere al științelor sociale. Astfel se explică faptul că s-a decis la prelucrarea bibliografică a perioadei 1932-1943, care pe lângă faptul că menține tematica religioasă, prezintă și dimensiunea socială a vieții religioase.

Repertoriul realizat de Anikó-Borbála Izsák, sub coordonarea lui Nándor Bárdi și Izabella Györgyjakab, nu

noutăți

În cercetarea minorităților naționale din România
ianuarie - februarie 2015

este o simplă prelucrare bibliografică a articolelor apărute. Materialul conține 2411 articole, aranjate cu ajutorul a patru indici: reviste, nume de localități, cuvinte-cheie și nume.

Repertoriul a fost realizat cu sprijinul Bethlen Gábor Alap din Budapesta.

Materialul realizat este disponibil pe portalul academic [Erdélyi Magyar Adatbank](#).

▪ despre buletinul informativ Noutăți

Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea lui sunt rugați să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro. Cei care nu doresc să primească acest buletin informativ sunt invitați să ne contacteze în acest sens.

Informații detaliate în legătură cu proiectul Noutăți în cercetarea minorităților naționale din România și numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina web a Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), [aici](#).

Pentru informații legate de proiectele derulate în cadrul ISPMN și publicațiile apărute la Editura ISPMN vizitați pagina web a [Institutului](#).